Anul XIX. — Fasc. 47. Ianuarie-Martie 1926.

INSTITUTUL DE ERMITAGE „I. C. BRĂTIANU" BIBLIOTECA Inv. 52 P. Cota V-4

BULETINUL COMISIUNII MONUMENTELOR ISTORICE

D. M. I. BIBLIOTECA Inv. 10 P. Cota

PUBLICAŢIUNE TRIMESTRIALĂ

1 9 2 6

RAMURI / Institut de Arte Grafice / S. A. / CRAIOVA

http://patrimoniu.gov.ro

MINISTERUL CULTELOR ŞI ARTELOR
MINISTRU: AL. LĂPĂDATU

COMISIUNEA MONUMENTELOR ISTORICE
PREŞEDINTE: N. IORGA

MEMBRI: P. ANTONESCU, G. BALŞ, GR. CERKEZ, AL. LĂPĂDATU, C. MOISIL, V. PÂRVAN, PR. N. POPESCU, AR. VERONA, M. SUŢU

CUPRINSUL

TEXT

	Pag.
Virg. Drăghiceanu: Palatul lui Constantin Vodă Brâncoveanu din Bucureşti	1
N. Ghika-Budeşti: Câteva biserici de lemn din Oltenia	9
G. Referendaru: Memorii	10
G. Balş şi Arh. R. Bolomey: Sfânta Paraschiva din Ştefăneşti-Botoşani	28
Dimitrie Dan: Ctitoria hatmanului Luca Arbure	37
Virg. Drăghiceanu: Comunicări; Biserica din Dragomireşti-Dâmboviţa, Palatul Mogoşoaia	47
Text francez	48

ILUSTRAŢII:

Pag.

Palatul lui Constantin Vodă Brâncoveanu din Bucureşti

1. Planul de situaţie al palatului lui Constantin Vodă Brâncoveanu, al Mitropoliei, Curţii Vechi şi Sf. Ecaterini . . . 2
2. Resturi disparate din palatul lui Constantin Vodă Brâncoveanu . . . 3
3. Piaţa Sf. Anton, pe ruinele palatului dela Curtea Veche, în 1861, de Preziosi (în fund Biserica Curtea Veche) . . . 5
4. Vecinătăţile Curţii Vechi (Târgul Cucului) pe unul din afluenţii Dâmboviţii (Bucureştioara) în 1861, de Preziosi . . . 6

Câteva biserici de lemn din Oltenia.

1. Biserica Ştefăneşti-Şcoala Vâlcea. Secţie longitudinală . . . 11
2. Biserica Ştefăneşti-Şcoala Vâlcea. Planul . . . 12
3. Biserica din Grămeşti-Pietreni Vâlcea . . . 13
4. „ „ „ „ „ . . . 14
5. „ „ „ „ „ Secţie longitudinală . . . 15
6. Biserica din Grămeşti-Pietreni Vâlcea. Planul . 16
7. „ „ „ „ „ Detalii din straşină . . . 17
8. Biserica Sf. Niculae, Dobruşa-de-Jos, Vâlcea . . 18
9. „ „ „ „ „ „ „ Planul 19
10. „ „ „ „ „ „ „ Detaliu din pridvor şi uşă . . . 20
11. Biserica Sf. Niculae, Dobruşa-de-Jos, Vâlcea. Secţie longitudinală . . . 21
12. Biserica Sf. Niculae, Dobruşa-de-Jos, Vâlcea. Secţie transversală . . . 22
13. Biserica Sf. Niculae, Dobruşa-de-Jos, Vâlcea. Detalii
14. Biserica Slăvuţa-Socoteni, Dolj . . . 23
15. Biserica Slăvuţa-Socoteni, Dolj. Secţie longitudinală 24
16. „ „ „ „ Planul . . . 25
17. „ „ „ „ Detalii din pridvor 26
18. „ „ „ „ Detalii . . . 27

Sfânta Paraschiva din Ştefăneşti-Botoşani.

1. Biserica din Ştefăneşti. Faţada de Sud . . . 28
2. „ „ „ Detalii . . . 29
3. „ „ „ Planul . . . 30
4. „ „ „ Secţie longitudinală . . 31
5. „ „ „ „ transversală . . 32
6. „ „ „ „ şi plan . . . 33
7. „ „ „ Secţii . . . 34
8. „ „ „ Faţada de Vest . . . 35
9. „ „ „ Vedere generală . . . 36

Ctitoria hatmanului Luca Arbure.

1. Biserica lui Luca Arbure. Vedere generală . . 38
2. „ „ „ „ Vedere spre altar . . 38
3. „ „ „ „ Latura de Miază-zi . 39
4. „ „ „ „ Pisania cu partea superioară a portalului . . . 40
5. Biserica lui Luca Arbure. Picturi exterioare şi scena asediului Constantinopolului . . . 41
6. Biserica lui Luca Arbure. Zugrăveli din întrândul bisericii de pe latura de Apus . . . 42
7. Mormântul lui Luca Arbure . . . 43
8. Biserica lui Luca Arbure. Portretul ctitorilor . . 43
9. „ „ „ „ Detaliu din picturile aflate în interiorul bisericii . . . 44
10. Biserica lui Luca Arbure. Inscripţia zugravului . 45
11. „ „ „ „ Piatră de pregătit văpselile . . . 45
12. Biserica lui Luca Arbure. Vechiu Sfeşnic . . . 46

http://patrimoniu.gov.ro

CÂTEVA BISERICI DE LEMN DIN OLTENIA.

de N. GHIKA-BUDEŞTI, Arhitect.

Bisericuţele de lemn sunt încă destul de numeroase în toate ţinuturile muntoase şi păduroase ale României Mari: în munţii Bucovinei şi ai Moldovei, ai Munteniei şi ai Olteniei, în munţii Apuseni din Ardeal, cât şi în regiunile păduroase de câmp ale Basarabiei şi ale Moldovei de şes (Tecuciu, Fălciu, Bârlad, Vasluiu etc.) Ele variază ca înfăţişare, ca forme, ca motive decorative, după regiunile în cari se găsesc. Ciopliturile capitelelor, colonadelor, arcurilor, chenarelor, forma crucilor au caractere diferite cari se deosebesc dela o provincie la alta.

Unele din aceste biserici sunt foarte vechi. In Moldova tradiţia atribue unele din ele lui Ştefan cel Mare şi lui Petru Rareş. În Oltenia biserica din Grămeşti, judeţul Vâlcea, reparată de Comisia Monumentelor Istorice în anii din urmă, este întemeiată sub domnia lui Matei Basarab, aşa cum dovedeşte inscripţia care se poate ceti şi azi pe grinda uşei dela intrare (vezi Buletinul Comisiunei Monumentelor Istorice III, pp. 95-96.) Cele mai multe din aceste biserici sunt însă clădite în veacul al XVIII-lea şi al XIX-lea.

Este necesar atât cât mai este timp, ca aceste biserici să fie studiate, relevate, fotografiate, căci încetul cu încetul ele dispar, întrucât pe lângă că sunt expuse focului, apoi lemnul, în clima noastră extremă, expus când umezelii şi frigului, când uscăciunii şi căldurii, se distruge după oare care timp. Principala causă însă de distrugere este lipsa de îngrijire, faptul că nu se apreciază la justa lor valoare, aceste modeste lucrări de adevărată artă cari caracterisează atât de bine simţul artistic şi însuşirile ţăranului nostru.

Intr'adevăr, în fiecare an, se dărâmă un număr din aceste biserici de lemn, de cele mai multe ori fără ştirea Ministerului de Culte nici a Comisiunii Monumentelor Istorice, alte ori cu toată opunerea şi sforţările noastre pentru a împiedica aceste dărâmări.

Cele mai de multe ori starea acestor biserici ajunge atât de rea, din causa neîngrijirii lor de către cei în drept, încât ele sunt pe jumătate ruinate, şi cei interesaţi au un bun pretext pentru a cere dărâmarea lor, pe motiv că enoriaşii vor să construiască o biserică nouă în locul celei vechi care este neîncăpătoare şi în stare rea. Şi se pare localnicilor că, mică şi modestă cum este bisericuţa lor de lemn, ea nu mai corespunde înstăririi lor de astăzi şi ambiţiunii lor de a întrece pe vecinii cari au biserici noi de zid cu turle multe.

In neştiinţa lor, ei nu-şi dau seama că aceste biserici noi, cât de mari şi de pretenţioase sunt, nu ajung nici de departe la frumuseţea şi valoarea artistică reală a micilor bisericuţe de lemn moştenite din epoci de credinţă, clădite de evlavioşi creştini, de către meşteri însufleţiţi de credinţă şi mânaţi de tradiţia moştenită din moşi strămoşi.

Ei nu ştiu că numai cu credinţa în suflet se poată face artă şi că într'o vreme de materialism şi semi cultură ca a noatră nu se poate năzui la aşa ceva.

Atât Ministerul Cultelor cât şi Comisiunea Monumentelor istorice se luptă

inp.org.ro

din răsputeri pentru a salva de la peire bisericile de lemn clădite de strămoşi evlavioşi, din causă însă că duşmanii mai mari chiar de cât timpul, care le ruinează încetul cu încetul, sunt oamenii neînţelegători, ne adresăm şi pe această cale oamenilor culţi ca să ne semnaleze bisericile de lemn vechi cari au vre o valoare artistică şi să îndemne pe săteni ca să le întreţină să le învelească cu şindrilă şi să le fotografieze, şi să împiedece prin toate mijloacele dărâmarea lor de către cei interesaţi a le suprima din motive egoiste.

Dăm aci releveurile bisericilor din Grămeşti, din Ştefăneşti Dobruşa, toate din judeţul Vâlcea, şi al bisericii Slăvuţa-Socoteni din judeţul Doljiu, toate desemnate de d-l G. Referendaru arhitect al Comisiunii Monumentelor Istorice pentru Oltenia.

MEMORII

de Arh. G. REFERENDARU.

I.

BISERICA DE LEMN CU HRAMUL „ADORMIREA MAICII DOMNULUI", PAROHIA ŞTEFĂNEŞTI-VÂLCEA, CĂTUNUL DOBRUŞA DE JOS.

La doi Km. de biserica din satul Dobruşa de jos este biserica din cătunul Şcoala. Nu se ştie de când e construită, se zice că este dată de pomană şi mutată din Orleşti; la 1843 s'a acoperit a doua oară cu şindrilă, prin care azi curge.

Biserica este din lemn de stejar, nu are soclu de cărămidă, proscomidia şi pristolul sunt de zid.

Tâmpla de lemn are câteva icoane interesante, dela 1836 şi 1818 (Maica Domnului şi Isus Cristos). Planul orisontal este simplu, cu pridvor, pronaos, naos, şi altar mic, drept unghiular.

Colonetele sculptate cu motive variate, iar cosoroaba din faţă e lucrată în acoladă, cele două părţi din dreapta şi stânga, nelucrate, — par'că la mutare s'ar fi pierdut împreună cu cele două colonete exterioare de lângă peretele pronaosului,— deasemnea şi în interior cele trei arcuri dublouri cari poartă bârnele bolţii cilindrice.

Nu are turlă. Brâul sculptat în frânghie care încinge biserica şi se termină decorativ, în forma unei palme întinse, de om, la şambrana uşii bisericii. Nu are mobilier. A fost grajd pentru caii armatei duşmane. Nu are nici imprejmuire şi e uitată de oameni, plouând intrânsa, iar vitele se scarpină de frumoşii stâlpi sculptaţi.

II.

BISERICA FILIALĂ „ADORMIREA" DIN GRĂMEŞTI-VALCEA COMUNA PIETRENI, PAROHIA COSTEŞTI.

De la Mănăstirea Bistriţa, plecând cu piciorul, ajungi mai repede în cătunul Grămeşti, de cât pe şosea, cu caii, dacă treci apa Bistriţei şi mergi peste dealuri spre valea Arnotei. Urcând un kilometru, laşi la stânga mănăstirea Arnota, cârmeşti spre Sud, ridici coasta repede a dealului din apropiere, pe creasta căruia mergi o bucată bună, admirând panorama ce se deschide la vale, largă şi adâncă. E valea râului Costeşti, pe care mergi până la Grămeşti, prin livezi de pruni, smârcuri şi porumbişte, zărindu-se spre răsărit satul Pietrenii. În câte o căsuţă de bârne, aşezată pe marginea râului repede, bate piua, producând un sunet curios. Apa vâjiind ţine isonul prelung ciocanelor de lemn, cari lovesc şi îndeasă ritmic, ziua şi noaptea postavul alb — dimia — ţesută de ţărance, mânate de puterea motrice a apei. După ce treci a treia oară riul prin apă, urci pe ultimul deal, de unde se face un drumeag printre curţile îngrădite, care duce la câteva case de bârne. E cătunul Grămeşti. Pe coastă, colo, lângă bradul ce se vede pleşuv şi bătrân — pus odată cu biserica — este biserica Mitropolitului Ştefan, îmi spune dascălul însoţitor. De departe, îmi părea o povarnă, mai ales că în dreptul ei mascà pridvorul o căsuţă dintr'o mare apropiere.

Din curtea acestei case, spre noi, venca în acel timp, călări pe cai, o pereche de insurăţei frumos îmbrăcaţi, cari răspunseră însoţitorului meu: „mergem la pădure se aducem lemne". În sat se aduc lemnele din pădure legate şi târâte de lanţuri... Poate, soţia aceea frumoasă la port şi chip, să fie vre-o strănepoată a Mitropolitului Ştefan, a cărei preoteasă, se spune, că a fost îngropată în Grămeşti; iar bradul şi biserica ar fi fost aşezate în amintirea şi odihna sufletului ei.

Dacă de departe biserica pare o povarnă, de aproape este un sfânt şi dumnezeesc lăcaş, ridicat în slava şi cinstea Adormirii prea Curatei Maicii Domnului, de Mitropolitul Ştefan, în anul 1664. Aşa grăesc slovele crestate pe vechitura fibrelor de stejar a grindei de deasupra uşei. Pe când în acea epocă în Apusul Europei se ridicau palate şi catedrale cu bogăţii enorme, iar Bernini, construia la Roma colonadele faimoasei curţi eliptice, în faţa bisericii Sf. Petru, pe atunci, la noi pe măsura puterii cunoştinţei şi stării noastre materiale, românul construia şi el locaşuri Domnului, adesea de bârne — asemnătoare locuinţei lui — unde să găsească pacea şi liniştea sfântă. Nici pentru templele acestea modeste nu avea răgaz să le termine, aşa cum voia şi simţea: cu toată iubirea pentru frumos, cu arta lui românească pe care o moştenise de la

inp.org.ro

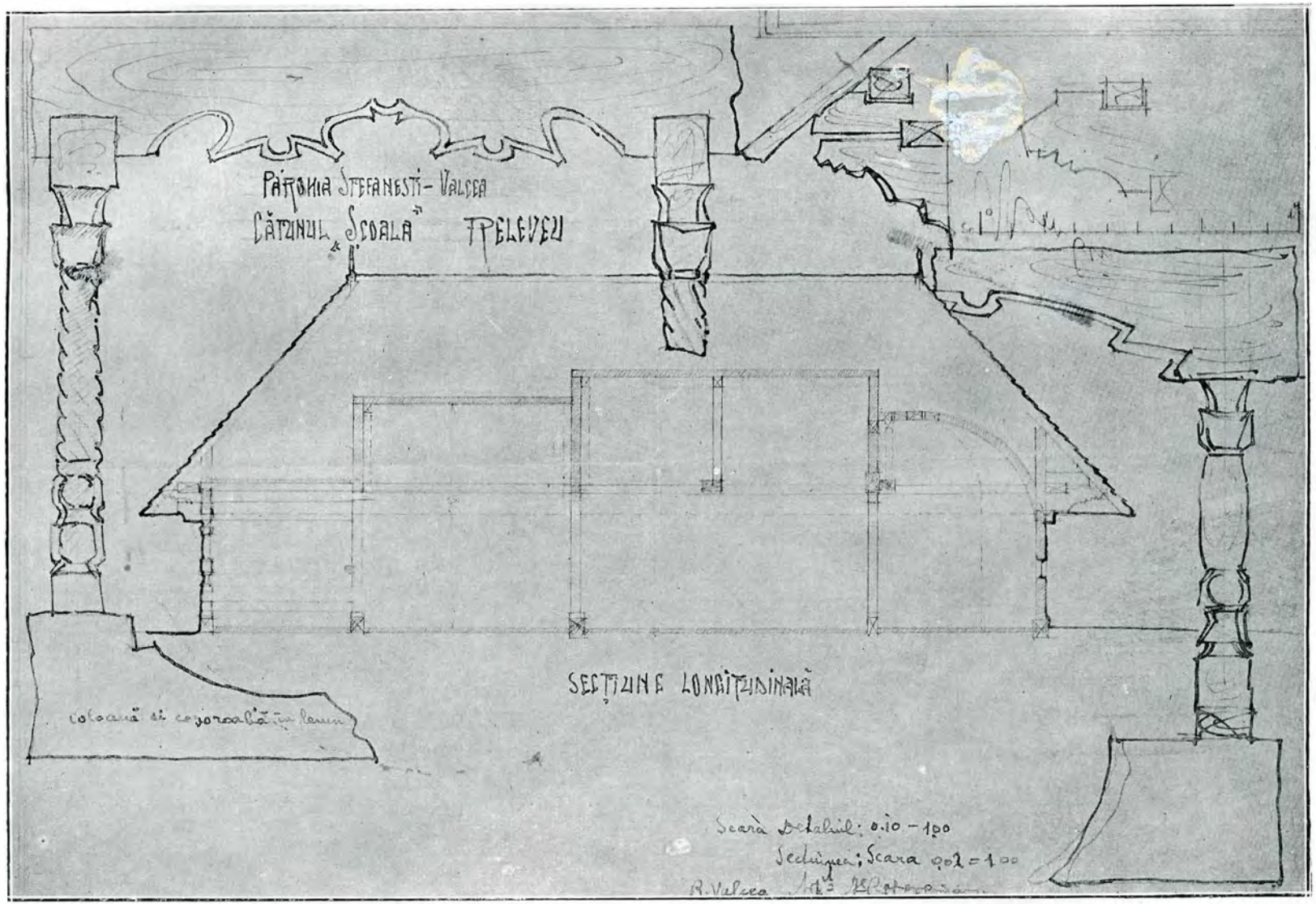

Biserica Ştefăneşti-Şcoala Vâlcea. Secţie longitudinală.

imp.org.ro

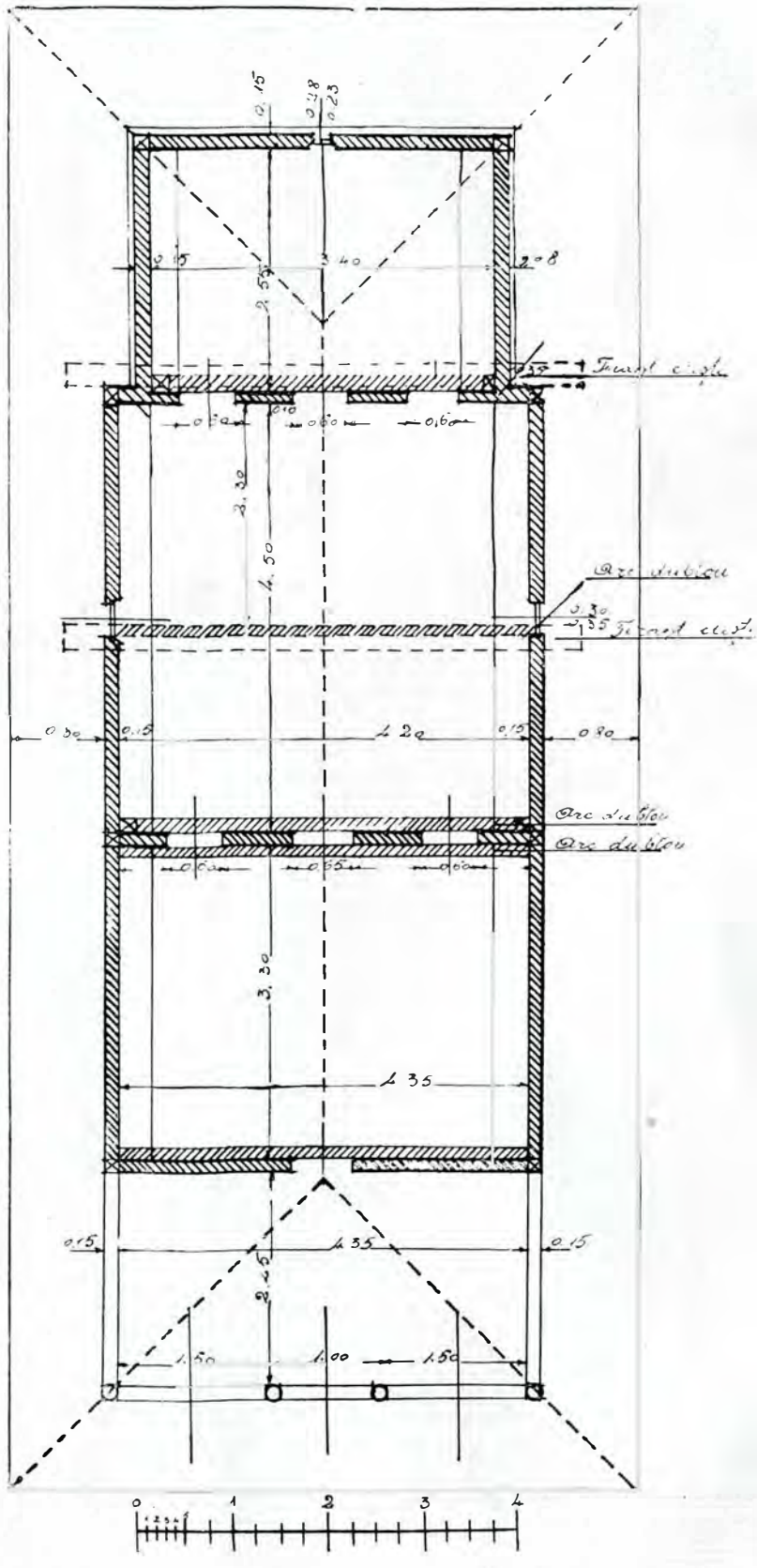

Biserica Ştefăneşti-Şcoala, Vâlcea. Planul.

inp.org.ro

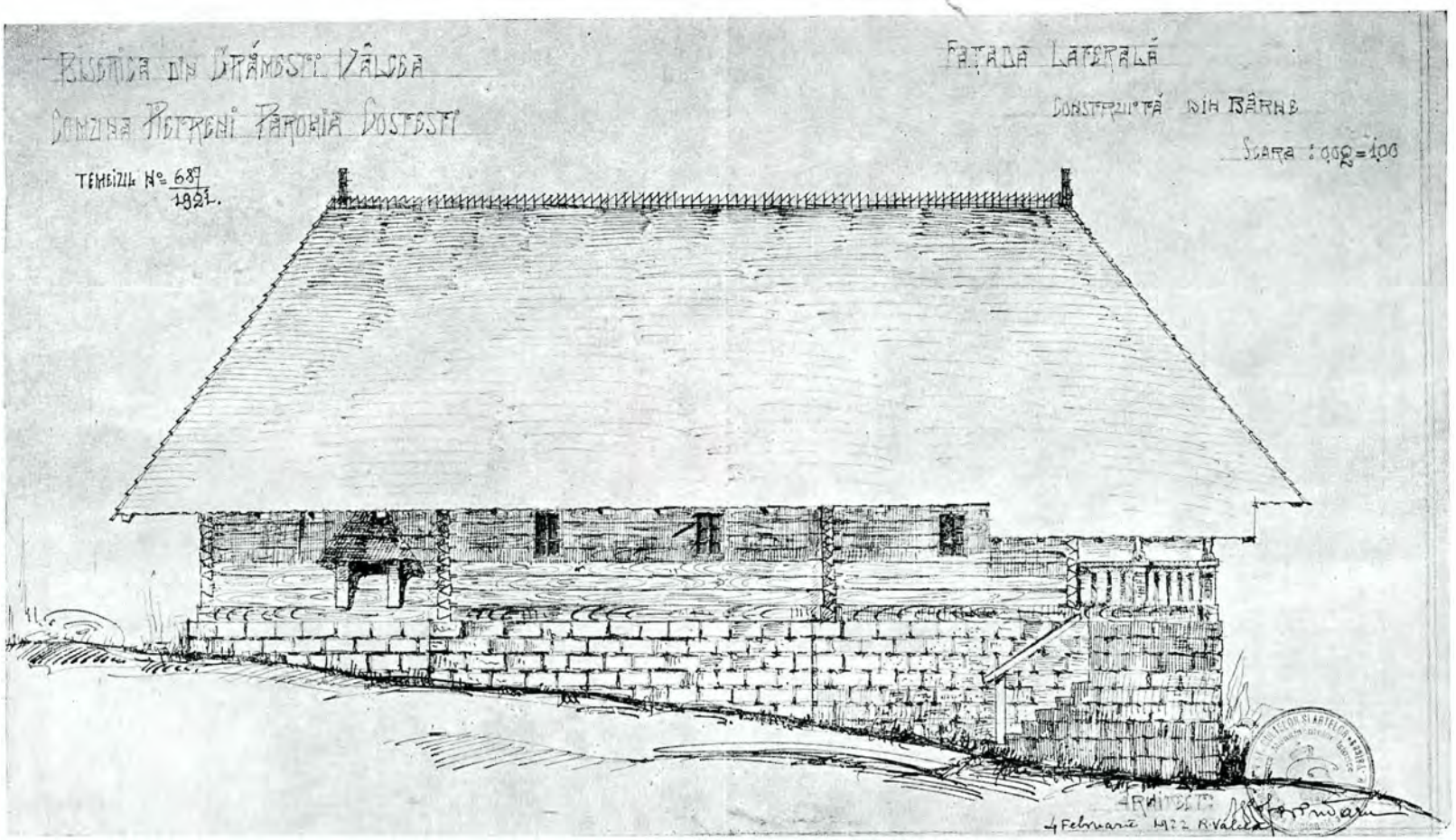

Biserica din Grămeşti-Pietreni, Vâlcea.

inp.org.ro

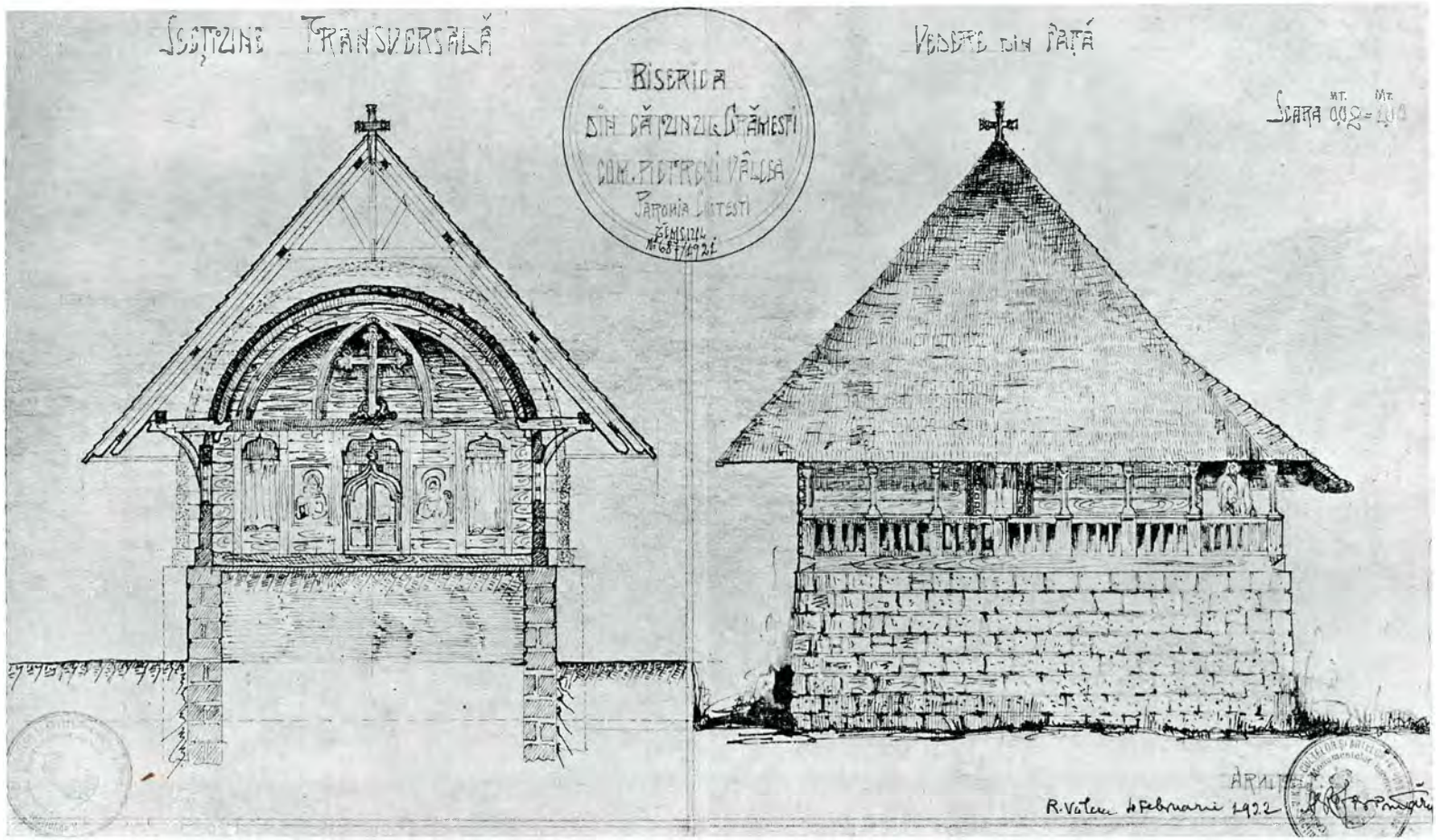

Biserica din Grămeşti-Pietreni Vâlcea.

inp.org.ro

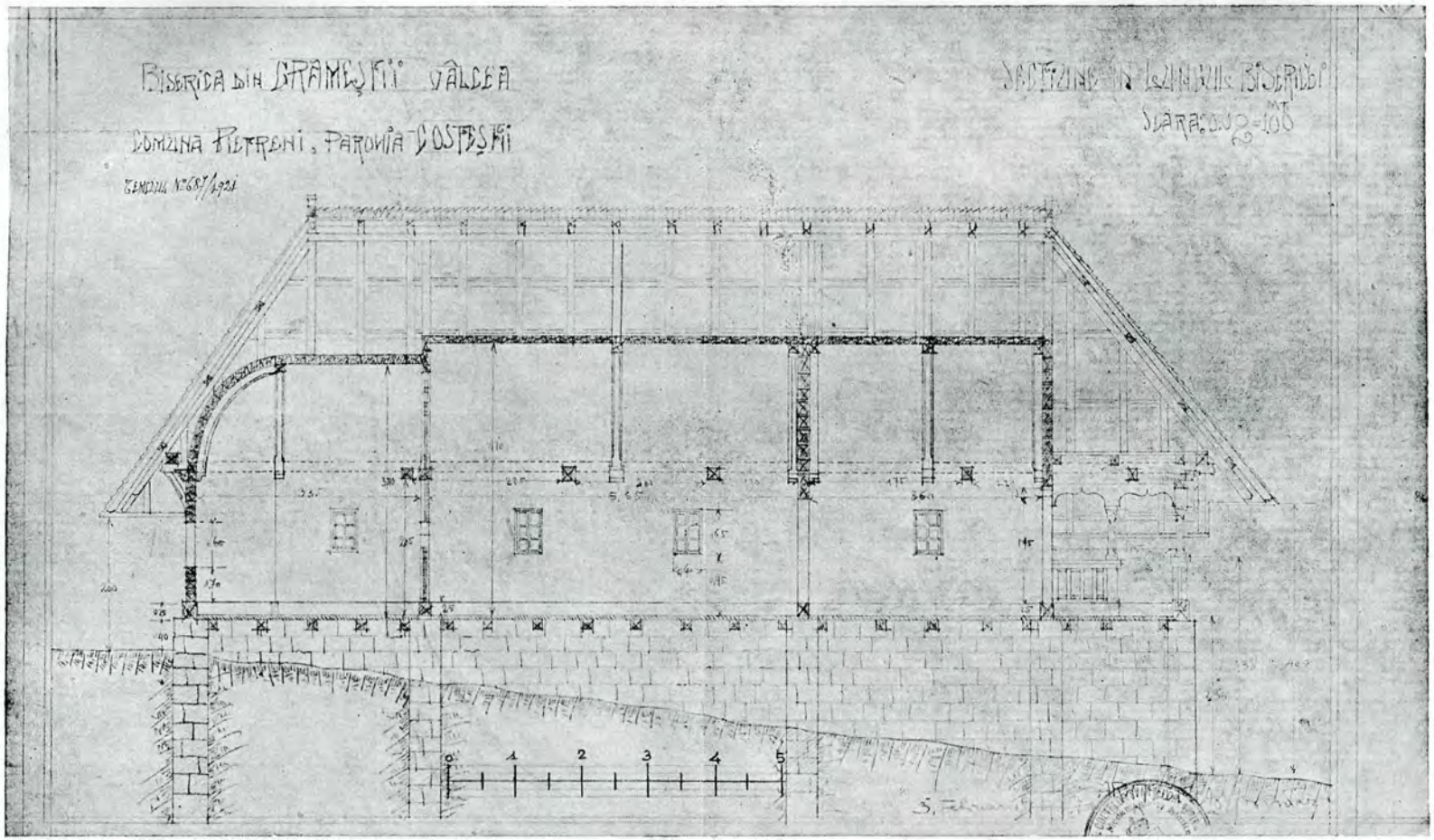

Biserica din Grămeşti-Pietreni, Vâlcea. Secţie longitudină.

inp.org.ro

părinţi, pentrucă Domnii cu Mitropoliţii ţării in frunte, chemau poporul foarte des la lupte crâncene pentru apărarea pământului, credinţii şi libertăţii lui, cotropite de duşmanii numeroşi. Mitropolitul Ştefan, fiu al poporului acesta viteaz şi vrednic, a făcut cu agoniseala lui, acum 260 de ani, bisericuţa din Grămeşti, intru cinstirea fostei soţii, in locuri unde se merge numai cu piciorul, in preajma pădurilor şi munţilor inalţi, şi pe care, dacă ar vedea-o orice om de gust, ar admira-o cu mai mare preţuire ca operile din Europa.

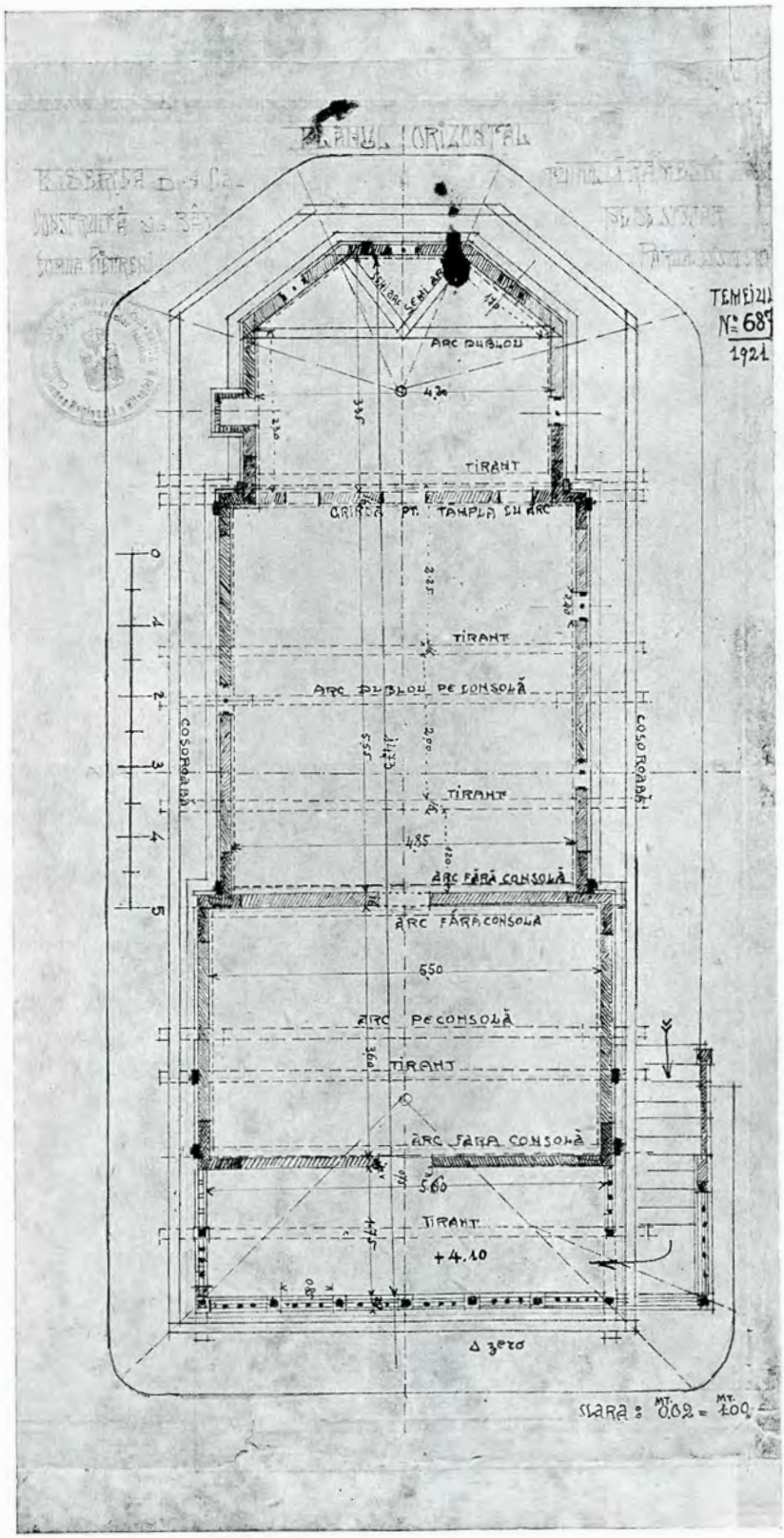

Biserica din Grămeşti-Pietreni, Vâlcea. Planul.

Starea actuală a bisericii. De la soclu in sus, biserica intreagă este de stejar. Nu are turlă, nici clopotniţă. E invelită cu şiţă; spre Răsărit şi Nord, şiţa cea veche, este de stejar, iar spre Sud şi Vest, este de brad, stricată şi din această causă plouă prin multe părţi. Este zidită pe o pantă de teren foarte inclinată, şi are soclul de piatră, in faţă ridicat doi metri, iar spre altar, cincizeci centimetri.

Planul este dreptunghiular, fără sânuri, lărgimea bisericii se ingustează de fiecare lature cu 35 cm., mergând de la naos, spre pronaos şi altar. Altarul pentagonal are laturile trei egale de câte 1.60 m., iar două de câte 2.30 m. Nu are nici o tencuială sau pictură pe pereţi sau bolţi nici pantocrator. Pereţii longitudinali şi transversali, sunt făcuţi din bârne de stejar, imbinate in coadă de rîndunică şi aşezaţi pe talpă mai groasă, sprijintă pe soclu de piatră, construit in moloane cu asise orizontale, de calitate foarte bună şi de un galben deschis plăcut. Construcţia şi proporţia bisericii este foarte interesantă. Elementele de composiţie arhitecturală: coloanele, bârnele cum sunt imbinate, arată mare meşteşug şi iscusinţă a meşterilor lemnari cari au tăiat-o şi aşezat-o cum este.

În exterior, straşina este largă de aproape 1.50 m.; la altar atingi straşina cu mâna, la doi metri, pe când in faţa, e la patru metri. Nivelul pardoselei e ridicat de la pământ doi metri, pe care ii urci pe zece trepte de piatră, rustic aşezate, fără profile, insă cioplite, având un mâner drept rampă, pe care nu a putut intra caii Nemţilor, ca in alte biserici podite cu scânduri...

Ultima treaptă conduce intr'un podestru cu două arcade şi colonade elegante, ca proporţie, acoperite de o prelungire de polată. Pridvorul este susţinut in părţile laterale de câte două acolade, iar in faţă de cinci, cu deschideri de 0.85 m., exact egale, susţinute de colonete pe cari se reazimă grinzile tăiate indămânatic in acolade (vezi releveul). Dimensiunile bisericii sunt proporţionate. Lungimea totală in interior este de 14.68 m. (Pridvorul 5.60 m. × 1.75 m.; pronaosul: 5.50 m. × 3.60 m.; naosul: 5.55 m. × 4.85 m.; iar altarul 4.20 m. × 3.55 m. în pentagon. Spre Nord, in exteriorul altarului, este

inp.org.ro

construită o nişă de bârne acoperită cu scânduri de stejar groase, original de practic, pentru proscomidia altarului. Se constată că lemnăria e mai conservată spre Nord şi Est, invers de cum se găseşte la bisericile de zid pentrucă soarele şi apa distrug lemnul, iar gerul şi desgheţul distrug cărămida. Se constată racini, nu prea întinse, la grinzile şi îmbinările lor, în interior, la pereţii laterali şi longitudinali, unde a pătruns apa, atacând şi arcurile dublouri, tiranţii şi tâmpla.

Pereţii naosului, pronaosului şi altarului, se susţin prin îmbinările bârnelor până la înălţimea de doi metri. La această înălţime, pe pereţi, sunt aşezaţi curmeziş şi paralel, din doi în doi metri şi ceva, cinci grinzi, cari poartă pe capetele lor exterioare, profilate, paralel cu lungul pereţilor, *cosoroaba*, care şi ea susţine construcţia acoperişului şi greutatea învelitoarii. În interior, pentru susţinerea bolţii cilindrice, alcătuită din bârne, în plin cintru sunt şase arcuri plin cintru, egale cu diametrul deschiderii bisericii la pronaos, naos şi altar; la altar sunt şi două jumătăţi de arcuri — denumite în releveu dublouri — cari susţin cosoroaba, prin nişte capete de grinzi în felul consolelor, profilate, susţinute în exterior de contrafişe, prinse prin înbinări de cepuri în pereţi şi consolă, iar în interior, servă arcului, la naştere, ca cusinet, pernă sau consolă cum voeşti să-i zici. Celelalte arcuri dublouri, sunt la partea de jos a naşterii prinse cu cuie de lemn şi teşite cu un profil simplu, contraventându-se în pereţii laterali prin înpingerea şi greutatea grinzilor aşternute pe arcurile bolţilor. Pereţii bisericii în lungimea lor, în felul acesta, suferă şi înpingerea bolţilor — atât cât este, fiind de lemn — pe lângă toate celelalte greutăţi ale tiranţilor, acoperişului şi învelitoarii. De aceea a început a se desprinde bârnele pereţilor, tocmai la naşterea arcurilor şi a cedat unele încheieturi de grinzi de la pereţii ale căror îmbinături în coadă de rândunică, au fost puţin macerate de putregai. Şi aceste putregaiuri ar fi putut să fie evitate dacă prin învelitoare n'ar fi ploat decenii dearindul şi s'ar fi găsit vreun preot de inimă să o repare la timp. Spre Sud, deantregul, pereţii sunt deplasaţi cu zece-cincisprezece centimetri din verticala normală. Va fi nevoie de legături de fier cu sprăiţueli, spre a fi readuşi la loc; contrafişele din exterior cari lipsesc, refăcute. Va fi nevoe a se înlocui capetele grinzilor cari formează pereţii cu îmbinături putrede, cu altele cari vor fi înădite după ce se va tăia şi scoate uşor cu dăltueli şi proptiri minuţioase; va mai necesita refacerea cercevelelor lipsă şi înlocuirea celor deteriorate; se va înlocui trei trepte lipsă, iar talpa grinzilor din spre Sud, readusă la locul ei, crăpăturile din lungul ei, astupate şi strânse la două părţi cu cerc de fier înşurupat. Afară de aceste măsuri de refacere, două sunt mai de căpetenie: 1) reacoperirea din nou şi 2) ţinerea în seamă ca din timp în timp să se pensuleze peste tot lemnăria de stejar vizibilă, cu un strat protector caustic, care dă bune resultate contra umezelii şi soarelui. Fie un strat de ulei de in fiert, sau de gudron de smoală la cald, în care să se puie foi de tutun. Ştejarul a fost tânăr, nu este peste tot atacat, ci pe la câte-va incheeturi, unde a fost ploat mai mult, soclul e uscat şi solid şi în pantă repede, pentru scurgerea ploilor; straşina mult ieşită în afară, aşa că e bine protejată şi dacă se va repara, are norocul să trăiască mult. Tâmpla este în present desbrăcată de icoane. Pe scheletul ei este crucea de sus şi două icoane cu uşile împărăteşti cu două perdele. Acest fapt dă aspect de ruină şi pare prin stâlpii aceia patraţi de stejar masiv, aparent foarte greoi. Nu sunt picturi, pe pereţi de cât chipul maiestos al Mitropolitului Ştefan, pictat pe hârtie şi lipit pe peretele din faţă al pronaosului, şi acesta e ciupit pe margini şi a început să se deterioreze de ploae, aşa că de abia se mai vede mitra şi odăjdiile, cari au început a se şterge. Foarte multe icoane stau îngrămădite în altar, cari probabil, au stat la tâmplă, pe vremuri, când preoţii nu erau ocupaţi ca cei de azi.

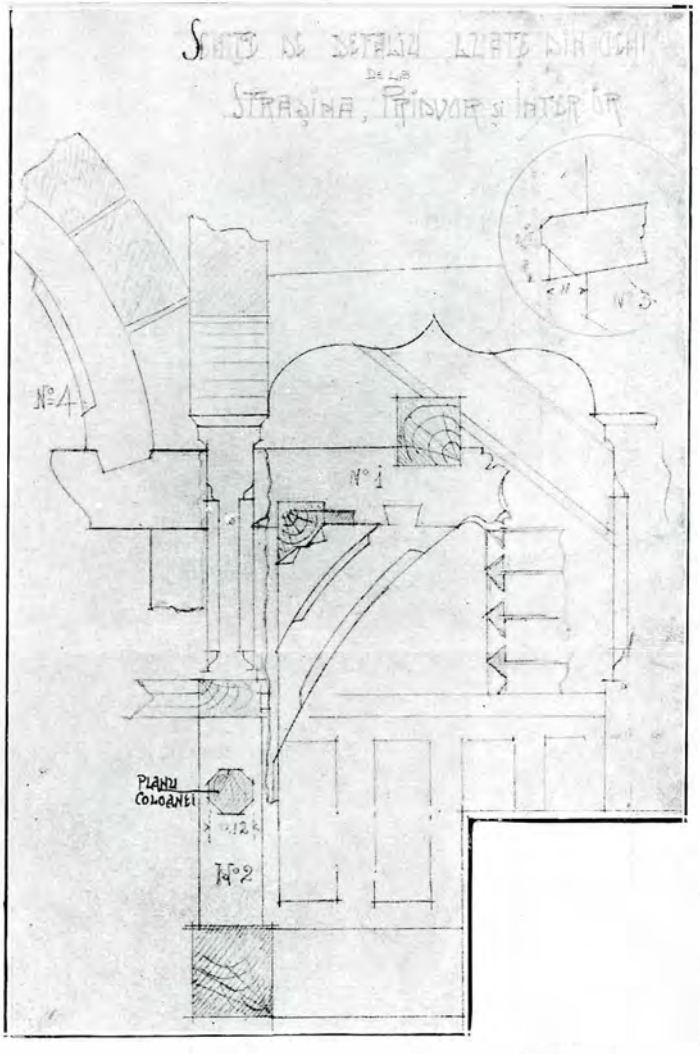

Biserica din Grămeşli-Pielreni, Vâlcea. Detalii din straşină.

inp.org.ro

III.

BISERICA DE LEMN CU HRAMUL „SF. NICOLAE" DIN PAROHIA ŞTEFĂNEŞTI-VALCEA, CĂTUNUL DOBRUŞA DE JOS.

Cam zece km. de Drăgăşani e comuna şi parohia Ştefăneşti-Vâlcea, cu trei mici şi vechi biserici de lemn.

Acea din *cătunul Dobruşa de jos*, cu hramul Sf-tul Nicolae este construită la anul 1792 de către mai mulţi săteni: „(E(u) Ion al lu(i) Şerban, Eu Dumitru Demoiu, etc. etc... în zilele D(o)mnului nostru, eu Alixandru Vodă)".

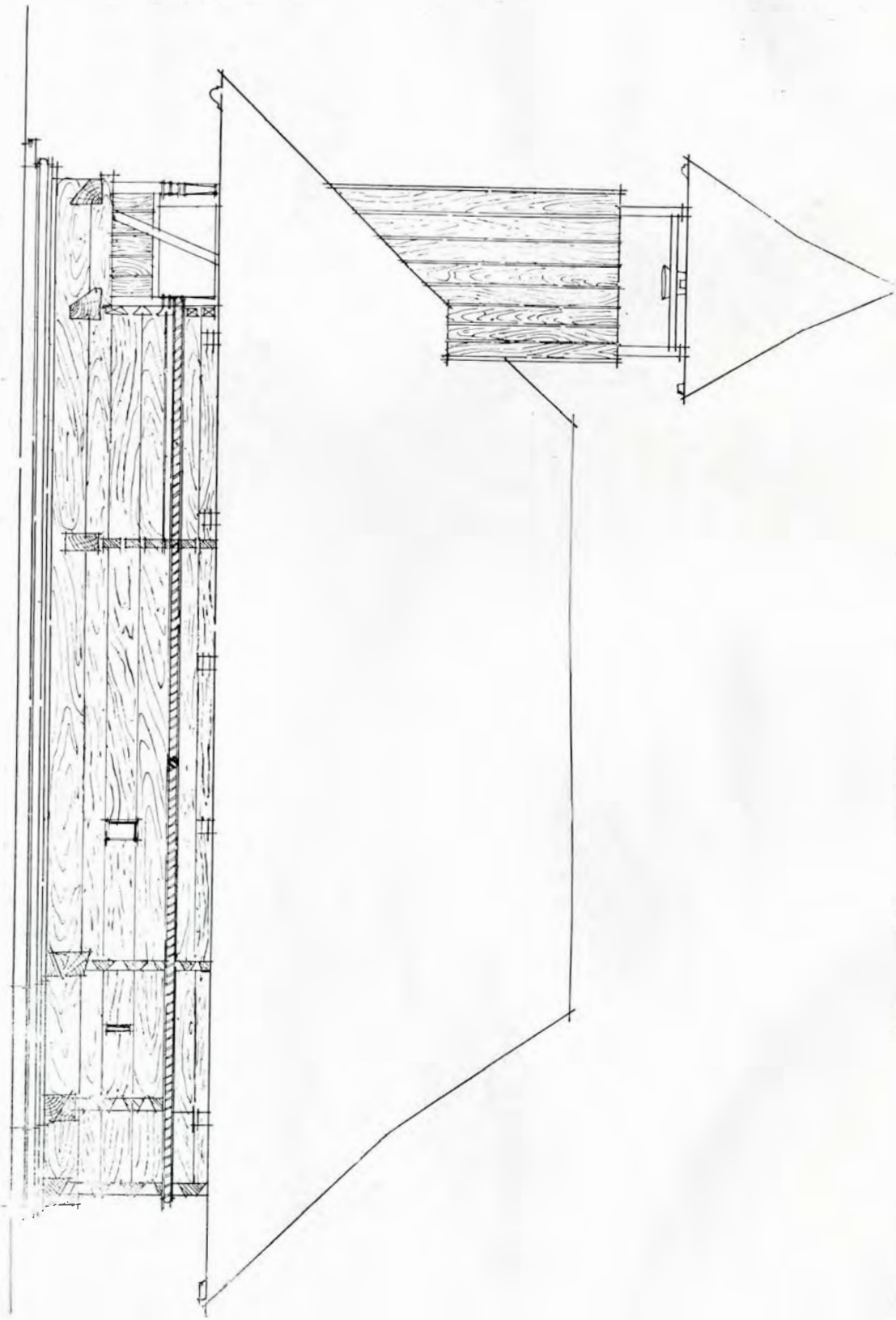

Biserica Sf. Niculae, Dobruşa-de-jos, Vâlcea.

inp.org.ro

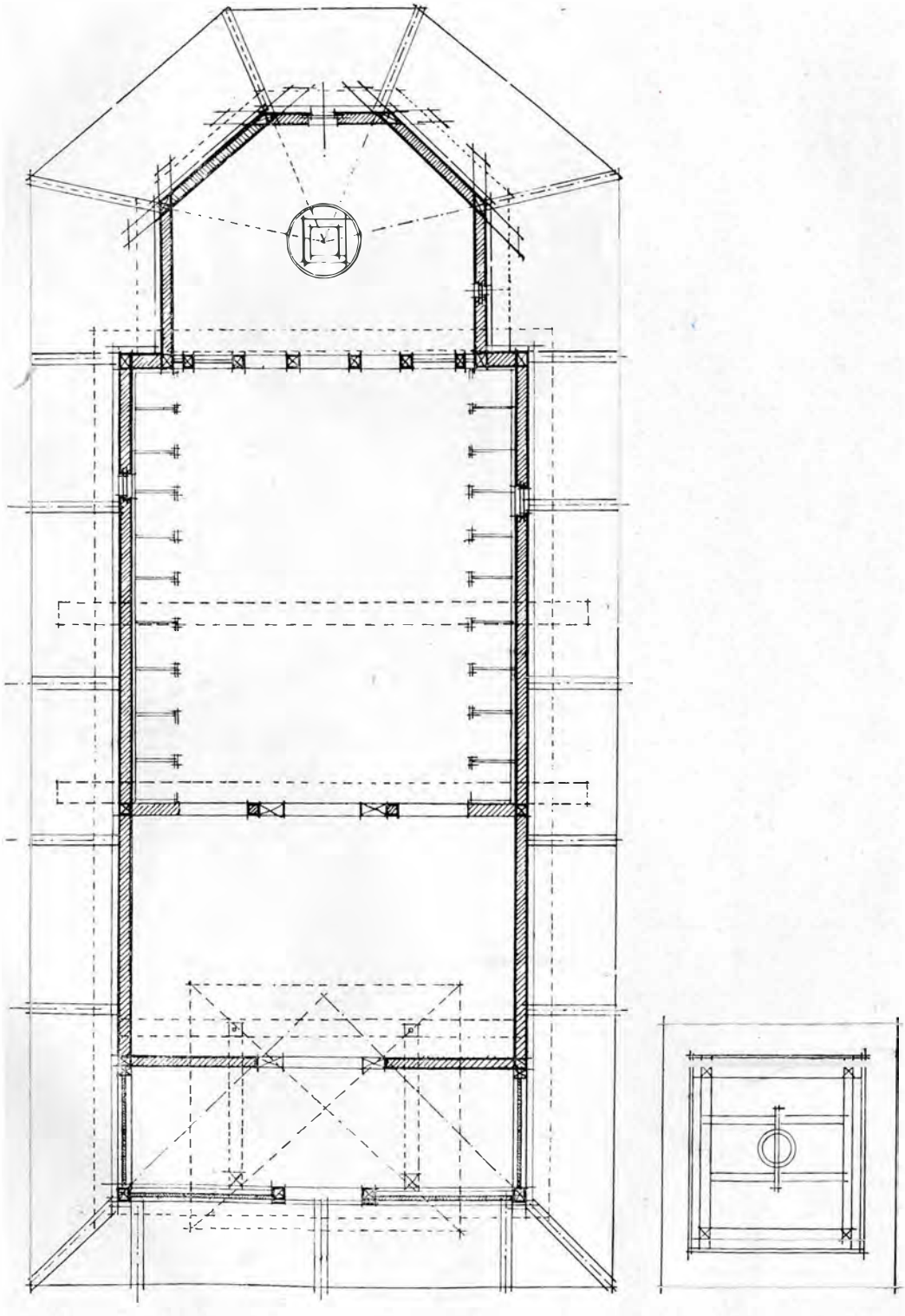

Biserica Sf. Niculae, Dobruşa-de-jos, Vâlcea. Planul.

inp.org.ro

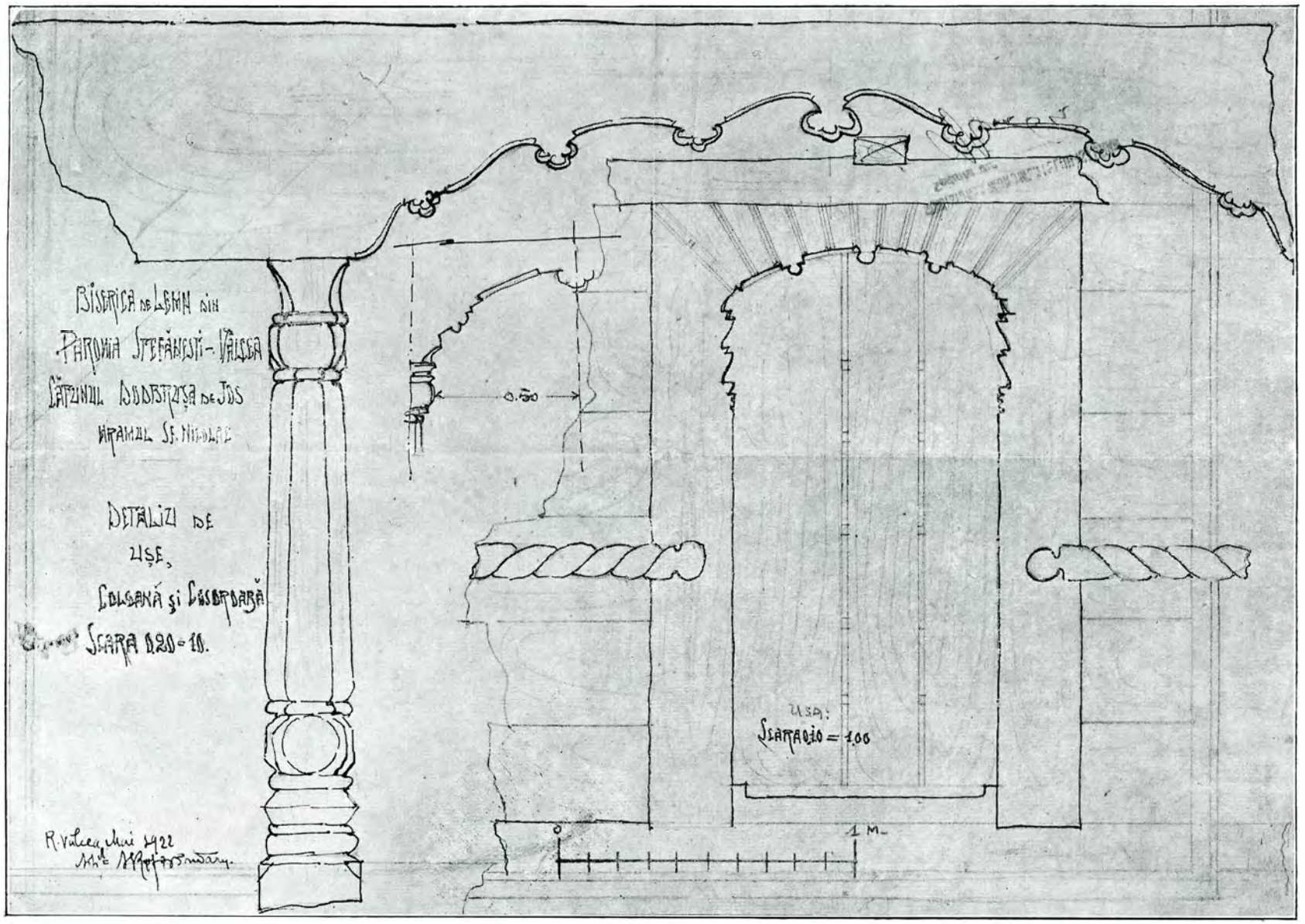

Biserica Sfântul Niculae, Dobrușa-de-jos, Vâlcea. Detaliu din pridvor și ușă.

inp.org.ro

Este aşezată pe un mic deal, inconjurată de vie.

Ca siluetă este agreabilă, insă proporţia turlei prea inaltă. Turla serveşte de clopotniţă şi este adăogită ulterior şi se constată aceasta fiindcă piesele constructive sunt aşezate ocasional, exemplu: doi stâlpi din interiorul bisericii cad pe o grindă-tirant aşezată în locul arcului-dublou scos, ce susţine bolta cilindrică, iar două grinzi, lângă colonetele acoladelor amvonului. Aceste picioare sunt brute, neluerate cu sculpturi ca celelalte piese constructive ale bisericii.

Această turlă este prea inaltă fiind forţată de panta invelitoarii bisericii care se ridică până la intersecţia parapetului turlei cu coama acoperişului bisericii. În proiectul de recomandaţie s'a lăsat mai jos cu 0.50 cm., întrebuinţându-se aceleaşi elemente de composiţie, ca la corpul bisericii, adecă coloneta, căpriorul, cosoroaba crestată, cleşti, tiranţi, etc., spre a-i da unitate de composiţie şi stil spre a ameliora proporţia acestei turle. Planul orizontal este un dreptunghiu fără sânuri, cu altarul exagonal.

Elementele de composiţie sunt simple atrăgând atenţiunea şi interesând mult tehnica şi meşteşugul crestării profilelor şi al inbinărilor bârnelor lungi şi groase de stejar cari formează boltă, arc, dublou, coloană, şambrană, arhivoltă, talpă, brâne etc. cu atâta dibăcie şi sobrietate de admirat.

Soclul este de cărămidă tencuită insă, ruinat, în cât de abia se mai văd vechile profile; grinzile s'au îngropat în el, unde apa stagnează cu inlesnire şi contribue la putrezirea şi ruina bisericii.

Acest soclu trebue refăcut din nou, conform prescripţiunilor devisului. Are straşina mult deşită, căpriorii crestaţi la capete groşi şi aşezaţi rar. Înbinările grinzilor la pereţi în formă de coadă de rândunică, iar la colţurile altarului şi la peretele tâmplei, în exterior, ies grinzile incrucişate în prelungire în afară, în formă de consolete buclate, crestate în formă de aripi, fâlfăinde, pe cari sunt aşezate în interiorul şi exteriorul bisericii în lung, cosoroabe pe cari se reazimă căpriorii straşinei.

Trei tiranţi incleştează pereţii laterali, iar capetele lor profilate poartă două cosorabe, afară la straşină şi în interior în biserică, unde se reazămă arcul dublou lucrat în imbinări şi crestături, el formează osatura bolţii cilindrice.

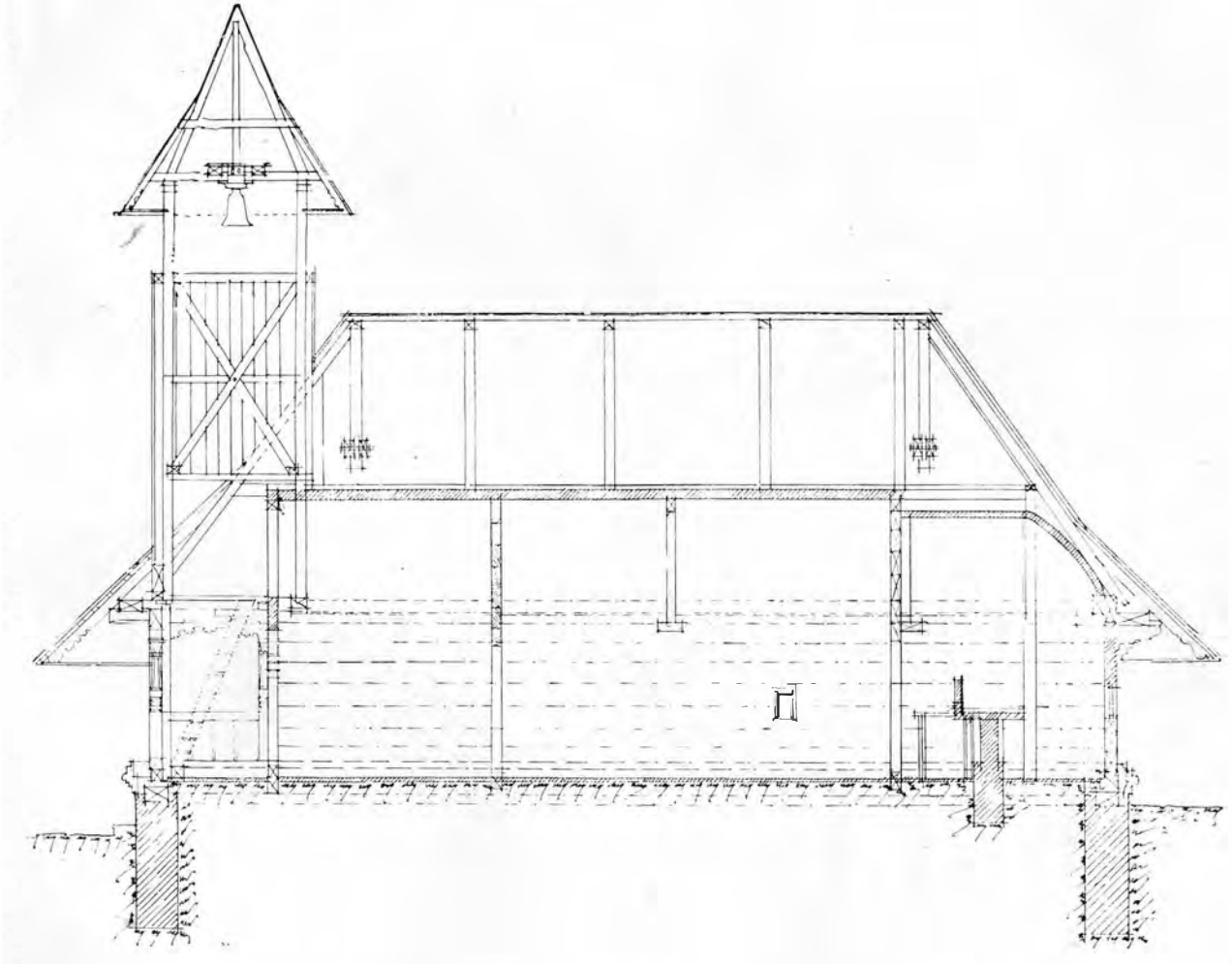

Biserica Sf. Niculae Dobruşa-de-jos, Vâlcea. Secţie longitudinală.

Intrarea este decorată cu cele cinci arcade sculptate purtate de şase stâlpi-colonete cu motive variate la capitele şi basă.

Este interesantă, imbinarea bârnelor dela bolta uşei bisericii, formată din zece asise de bârne rostuite şi unite prin imbinări, imitând tăerea pietrelor. Nevoia constructiva a dat acest element decorativ care este pe cât de greu şi ingenios rezolvată, având în exterior aspect agreabil, iar în interiorul peretelui din biserică formează cu bârna de legătură intersecţiune cu imbinări in mod raţional solid şi practic. Această biserică pentrucă este în preajma proprietăţii preotului local deservent Bălăşel, cucernicia sa intenţionează a

inp.org.ro

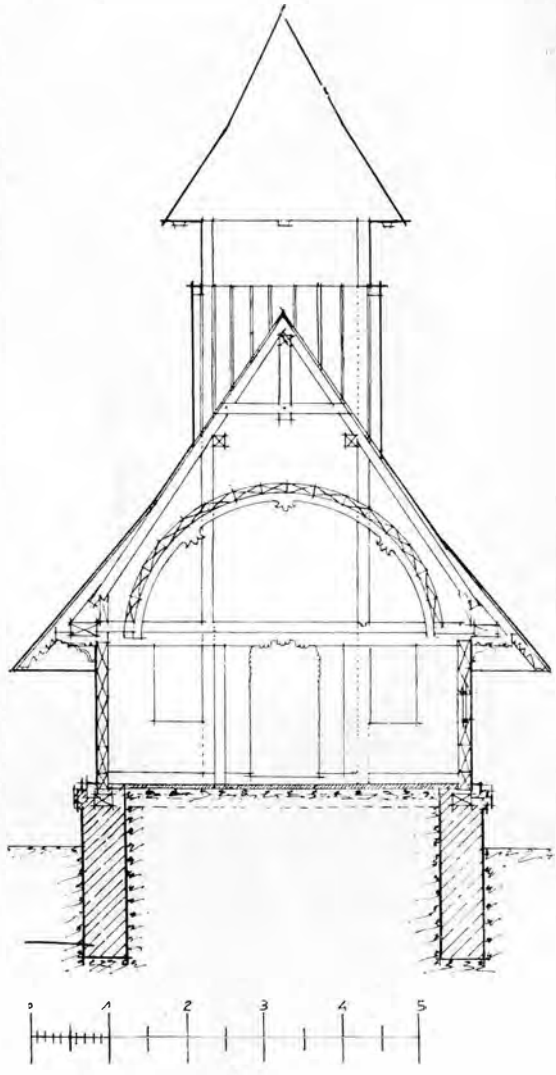

Biserica Sfântul Niculae, Dobruşa-de-jos, Vâlcea. Secţie transversală.

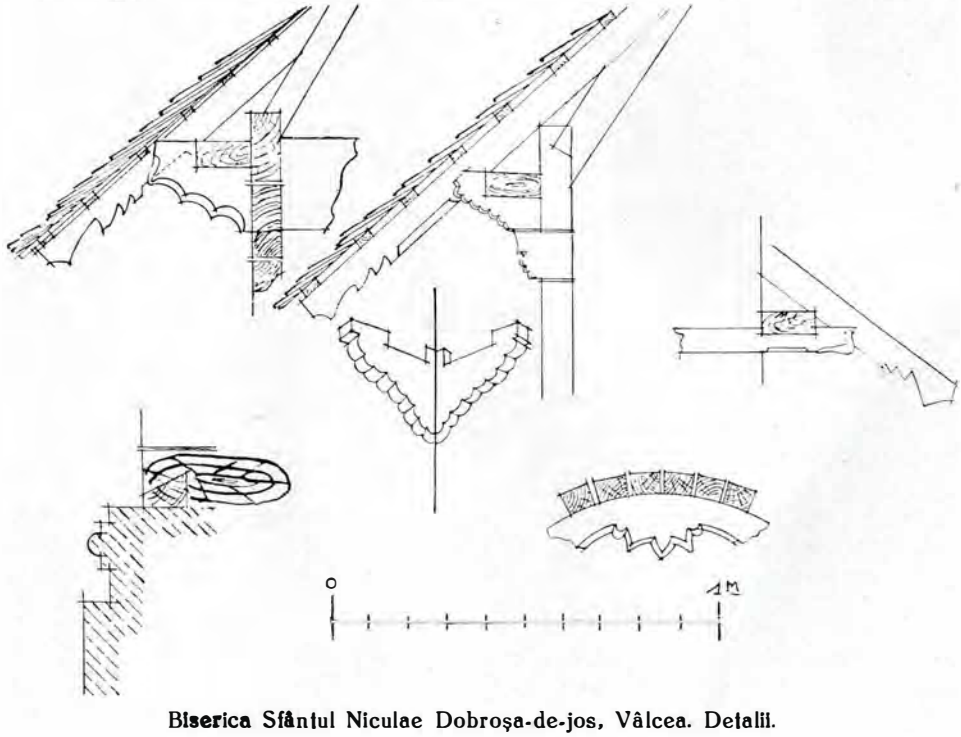

Biserica Sfântul Niculae Dobroşa-de-jos, Vâlcea. Detalii.

inp.org.ro

o restaura cu banii săi, după indicaţiunile Comisiunii, făcându-i mobilierul, tâmpla, icoanele etc.

Actualmente biserica servă drept capelă de cimitir.

Aci disdedimineaţă înainte de răsăritul soarelui vin în fiece sărbătoare, femeile îmbrăcate în frumos şi curat port naţional. Intr'o clipă cimitirul se populează cu femei şi fete ce vin grăbite din sat, pe mai multe poteci.

Ele aduc lumânări, flori şi ulcele cu foc pentru tămâiat, aceasta-i prima datorie a femeei Dumineca.

Deodată tăcerea şi smerenia aerului liniştit din curtea bisericuţii de lemn este întreruptă de clocotul jalnic al bocetelor femeilor îngenunchiate lângă mormintele proaspete.

Sunt femeile care întreţin cultul strămoşesc al pământului sfânt cari i-au nutrit şi odihnit. Îşi fac datoria care au moştenit-o: împrăştie flori şi frunze de maghiran şi rosmarin la răscrucile bisericii din cimitir, atinge şi închină pământul cu ulcica tămâetoare, locul ce prin tradiţie se ştie din grai în grai că odihneşte vre un strămoş că nu poate fi uitat, un mormânt cât de vechiu ar fi. Împrăştie flori şi tămâe toate colţurile din cimitir, cu paşi grabnici, pe când vântul le flutură maramele pe cap.

IV.

BISERICA DE LEMN DIN SATUL SOCOTENI, PAROHIA SLĂVUŢA, JUDEŢUL DOLJIU.

Isolată, la poalele unui deal, nu departe de şosea această biserică, fără împrejmuire, fără clopotniţă, fără clopote şi fără turlă, pare o casă obişnuită. Datează din secolul al 17-lea, 1684. Cu totul de lemn de stejar, soclul e din bârne groase, are însă urme de fondaţiuni de cărămidă până la faţă pământul şi la altar; în sus, zidărie ruinată înaltă de susţinut de arcuri plin cintru de lemn, prinse la naştere de cosoroabe. Pridvorul este cea mai interesantă parte a bisericii. Pe grinzile plafonului sunt două rozete pătrate sculptate, la mijlocul lungimii. Cosoroabele pe cari se sprijină acoperişul sunt meşteşugit crestate, acolade şi profile ciselate, iar cele şase colonete pe cari stau, sunt de stejar

Biserica Slăvuţa-Socoteni, Dolj.

pământ circa şasezeci centimetri. Nu are tencueli pereţii, ci numai văruială cu pensula în exterior, dată de frica holerei în 1913, când s'au întors ostaşii din Bulgaria. Tâmpla e făcută în 1857, de aceea pictura nu are multă importanţă. D'asupra intrării din pronaos în naos, este pe grindă scris cu penelul anul 1857, Aprilie 30. In pridvor e pardosită cu cărămidă, iar în biserică cu scândură.

Piciorul mesei pristolului are basa octagonală, tăiată într'un buştean rotund, îngropat în zidărie, învelitoarea este de draniţă de stejar, de 0.70 × 0.25 × 00.3 m. care e vechie de treizeci ani. Înainte a fost învelită tot cu draniţă. Planul bisericii este dreptunghiu fără sânuri. În pridvor are plafon drept, iar în biserică are boltă cilindrică în sensul axei, cu sculpturi variate. Peste cosoroabă este o grindă sculptată cu două rânduri de colţi-zimţi cari imitează cărămidă cornişei; d'asupra mai este altă grindă pe care se reazimă căpriorii mari, iar peste acestea se sprijină cei mici. În loc de coloană la peretele pridvorului sunt doi stâlpi de stejar crenelaţi, şi ajuraţi cu găuri rotunde. Uşa bisericii şi cadrul ei este foarte important. Grinzile de stejar cari formează deschiderea intrării sunt sculptate şi cizelate artistic, îndămânatic şi româneşte. Cadrul d'asupra dela intrarea în biserică, ca şi cel dela naos, este tăiat în acoladă regulată şi artistic, iar ca decoraţie are sculptate forme geometrice, flori, vreji. Uşa e dintr'o singură bucată de scândură, de tei, pe care sunt aplicate pervazuri romboidale, profilate

inp.org.ro

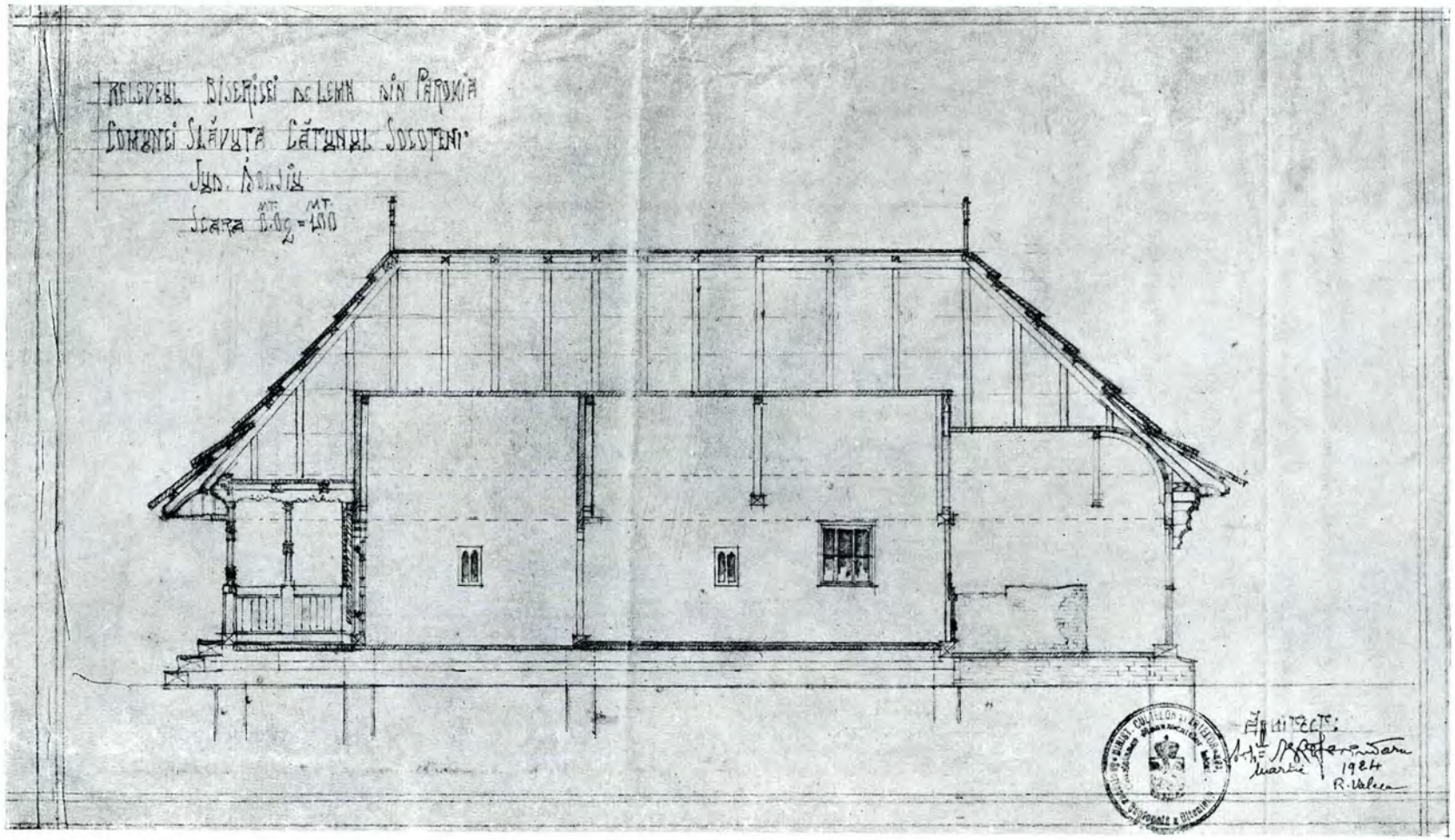

Biserica Slăvuța-Socoteni, Dolj. Secție longitudinală.

inp.org.ro

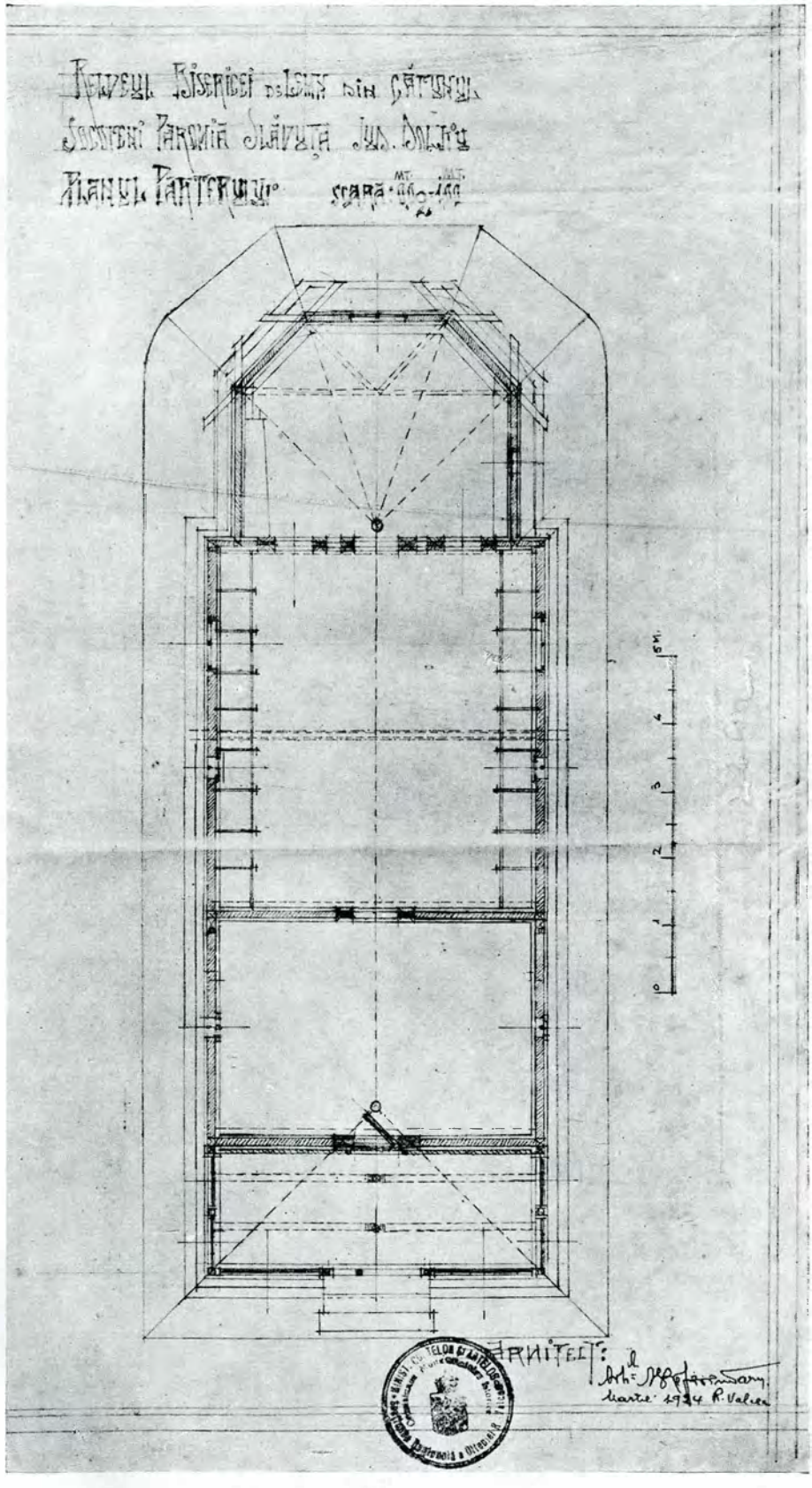

Biserica Slăvuţa-Socoleni, Dolj. Planul.

inp.org.ro

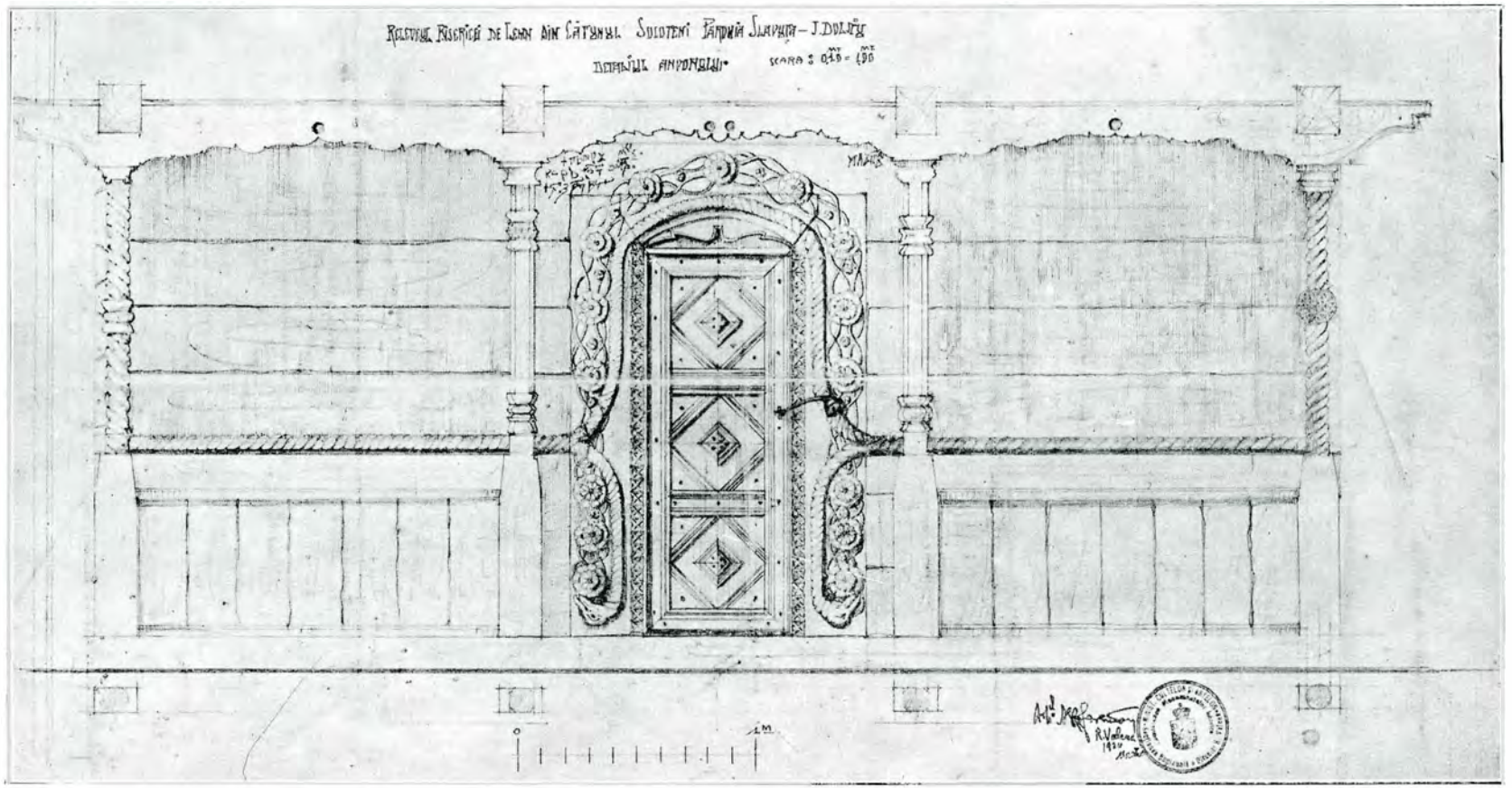

Biserica Slăvuța-Socoteni, Dolj. Detalii din pridvor.

inp.org.ro

cu rindeaua. Despre aceste lucrări, nu prea mari, nu se poate vorbi mult cât privi şi admira. La mijlocul peretului este sculptat un brâu în forma de frânghie care la jumătatea peretelui se bifurcă în două părţi spre a încinge cadrul uşii.

Iată crestăturile găsite pe grinda la peretele din stânga intrării:

PĂTRU MEŞTER I DRĂGHIČŪ MEŞTER, LEAT 7192—(1684) I LUPU.

Intre naos şi pronaos este despărţitură de scânduri de stejar. S'au făcut reparaţiuni bisericii la 1857, când s'a înlocuit tălpile de stejar dela pământ, s'a tăvănit pridvorul cu scândurile-draniţe scoase de pe învelitoare, care s'a renovat în acelaşi timp. Se constată că draniţele vechi erau prinse cu cue de lemn, iar cele ce s'au aşezat la 1857 cu cuie de fier. In anul 1921, protoereul Pârşcoveanu, din jud. Dolj, a închis-o pe motiv că este frig în biserică, iar de atunci s'a tot ruinat, furându-se pânzeturile depe mese şi icoane, odăjdiile, etc. Epitropul C. Pârăianu, proprietarul local, care cere prin raportul ştiut reparaţia acestei biserici, a decedat în acest timp, lăsând un legat de 50.000 lei. Comitetul are vre-o 15.000 lei şi cu ce se va mai strânge dela enoriaşi, cred că vor reuşi a face pe lângă repararea bisericii, a tâmplei şia mobilierului, cumpărarea clopotelor, imprejmuirea şi refacerea clopotniţii din lemnăria bună existentă, resultată din doborârea cele vechi, inlocuindui-se furcile mari.

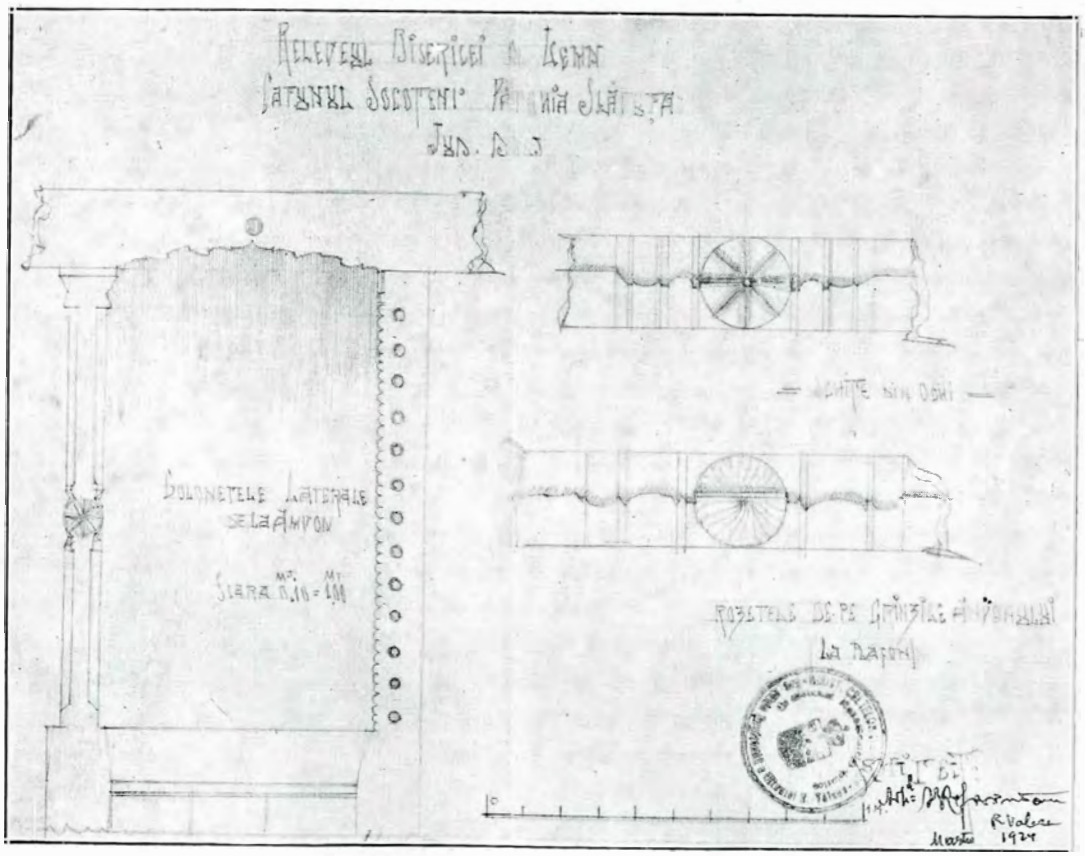

Biserica Slăvuţa-Socoteni, Dolj. Detalii.

inp.org.ro